

Potrzeba formacji katechetów

The need for the formation of catechists

Summary

God never abandons man and is always ready to help. As a loving Creator, he waits for every human being, particularly for those who have lost their way in life and need help, which they often unknowingly reject. God also uses another man so that everyone can enjoy life. God also teaches through another human being. One of these people are catechists who, as clergy and laity, try to fill human hearts with love and knowledge that will open them to getting to know God and lead them to Him. In order to be an effective firmer of hearts, one should take care of the continuous formation of one's heart entrusted to God. That is why it is so important to care for the permanent formation of religious and lay catechists, as no one is strong enough to deal with all the problems of the modern world and effectively and well lead the formation of other people without formation.

Key words: formation, catechist, clergyman, lay person, catechesis.

Tylko nieustanna formacja gwarantuje pozostanie przy wybranych wartościach i da możliwość właściwego z nich korzystania.

Pamiętajcie o swych przełożonych, którzy głosili wam słowo Boże, i rozpamiętując koniec ich życia, naśladujcie ich wiarę. Jezus Chrystus wczoraj i dziś, ten sam także na wieki. Nie dajcie się uwieść różnym i obcym naukom. (Hbr 13,7-9a)

Wstęp

Współczesna formacja katechetów dokonuje się w kontekście dynamicznych procesów społecznych i kulturowych, które nie ograniczają się do konkretnego miasta, społeczności czy kraju, ale zachodzą w skali globalnej. Procesy te wymuszają liczne zmiany w różnych obszarach życia, w tym również w edukacji, relacjach międzyludzkich, postrzeganiu rzeczywistości przez młode pokolenie oraz w sferze nauczania religii w szkole, katechizacji, duszpasterstwa. Są też odczuwalne przez współczesnych katechetów. Rodzą potrzebę nowoczesnej ewangelizacji i katechizacji, jak również konieczność nieustannej formacji.

„Młody człowiek jest wrażliwy na prawdę, sprawiedliwość, piękno, na inne wartości duchowe. Młody człowiek pragnie odnaleźć siebie samego, dlatego szuka, czasem burzliwie szuka, prawdziwych wartości i ceni tych ludzi, którzy ich nauczają i według nich żyją” (św. Jan Paweł II).

1. Dokumenty Kościoła traktujące o formacji katechetów

Posoborowym dokumentem katechetycznym podejmującym kwestię formacji katechetów była Ogólna instrukcja katechetyczna z 1971 r., w której czytamy, iż formacja katechetów to zadanie niezmiernie ważne (...), a obejmuje wszystkich katechetów, zarówno świeckich, jak i osoby zakonne¹. Wśród sześciu katechez św. Jana Pawła II o katechezie, ogłoszonych od 5 grudnia 1984 do 6 grudnia 1985 roku, stanowiących wprowadzenie do nowego cyklu rozważań katechetycznych, papież poruszył zagadnienie formacji katechetów. Stanowi ono uzupełnienie adhortacji *Catechesi tradendae*, w której brak jest odrębnego rozdziału na ten temat².

Formacja, o której mówi papież, powinna objąć duchownych oraz tych wszystkich, którzy mają jakiś udział w kościelnej misji nauczania, zarówno tych, którzy tej posłudze oddają się w pełnym wymiarze, zawodowo, jak i tzw. wolontariuszy – jak przypomina Tadeusz Panuś. „Papież wymienił w swym przemówieniu dwa rodzaje formacji: doktrynalną i metod pedagogicznych. Nie omówił bliżej tej ostatniej, natomiast wytyczył ogólne linie postępowania dla formacji doktrynalnej katechetów. Powinna ona zapewnić solidną znajomość doktryny wiary, przygotować do wiernego przekazywania orędzia wiary w świecie światopoglądowo pluralistycznym, pogłębiać własną wiarę katechety, rozwijać ducha misyjnego³.

Kolejnym dokumentem katechetycznym jest Dyrektorium ogólne o katechizacji z 1997 r., znajdujemy w nim odrębny rozdział poświęcony wyłącznie formacji katechetów. Jest on zatytułowany: *Formacja do posługi katechetycznej*. Rozdział traktuje o celu i naturze formacji katechetów⁴, wskazane są również kryteria inspirowane formację katechetów⁵ oraz jej wymiary i środowiska⁶.

W naszej polskiej rzeczywistości temat formacji katechetów podejmuje Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce z 2001 r.. Dokument omawia podstawowe wymiary formacji⁷, uściśla odpowiedzialnych za formację katechetyczną⁸, pogłębia ważne elementy tej formacji⁹ oraz określa wyzwania, jakie czekają do realizacji przez katechetów w aspekcie awansu zawodowego i sytuacji prawnej w polskiej szkole¹⁰. Zagadnienie formacji katechetów znalazło się w centrum uwagi wielu teologów, czego dowodem są liczne publikacje, które

¹ *Directorium catechisticum generale* (dalej: DCG), Rzym 1971, nr 115.

² Por. R. Murawski, *Katecheza w ujęciu Jana Pawła II*, Sandomierz 2004, s. 11.

³ T. Panuś, *Formacja nauczycieli religii katolickiej w Polsce*, „Studia Katechetyczne” 7 (2010), s. 254. 252-265.

⁴ Kongregacja Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (dalej: DOK), Rzym 1997, nr 234-236.

⁵ DOK, nr 237.

⁶ DOK, nr 238-252.

⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* (dalej: DKP), Kraków 2001, nr 149-152.

⁸ DKP, nr 153n.

⁹ DKP, nr 155-157.

¹⁰ DKP, nr 158n.

w swoim artykule prezentuje Tadeusz Panuś¹¹, ukazując jak ważną rolę formacja odgrywa w życiu osoby zajmującej się katechizacją¹². Dyrektorium ogólne o katechizacji, wymieniając kryteria wpływające na formację katechetów, dostrzega, iż musi uwzględnić ona aktualne okoliczności duszpasterskie danej chwili. Koniecznym zatem będzie poświęcenie uwagi Kościołowi w Polsce i przyglądnięcie się tej formacji w naszej rzeczywistości.

2. Katecheta nauczyciel i wychowawca

Każdy katecheta musi pamiętać, że jeden jest tylko Nauczyciel, Jezus Chrystus¹³. Katecheta uczestniczy w Jego posłannictwie. Powinien odczuwać pragnienie ciągłego wpatwienia w osobę Jezusa Chrystusa, który określił wyraźnie swoje zadanie nauczycielskie, pozostawiając następujące słowa: „Moja nauka nie jest moją, lecz Tego, który Mnie posłał” (J 7, 16). Owa postawa służby powinna charakteryzować każdego katechetę, który głosi nie swoją prawdę ale Boga. Ta świadomość pozwoli katechezie przylgnąć do Jezusa, który jako nauczyciel uczy jak stawać się nauczycielem. Nauczyciel aby uczyć musi dbać o swój rozwój i samemu się nieustannie uczyć. To jest ten trud a i zarazem piękno poznawania Pisma Świętego, Tradycji Kościoła oraz Jego nauki.

Jak dostrzega Stanisław Łabendowicz: „trudno bowiem wyobrazić sobie dobrego katechetę, który nie zna dogłębnie Pisma Świętego, Tradycji i nauczania Kościoła. Chodzi tu o postawę ciągłego dokształcania się, pomimo ukończenia studiów teologicznych. Nauczycielska misja katechety winna opierać się na zasadzie chrystocentryzm. Formacji katechety powinna ciągle towarzyszyć świadomość jego uczestnictwa w misji i posłannictwie Jedyne Nauczyciela Jezusa Chrystusa”¹⁴. Chrystocentryczny cel katechezy określa chrystocentryzm jej treści, chrystocentryzm odpowiedzi ucznia danej Jezusowi Chrystusowi oraz chrystocentryzm duchowości samego katechety i jego formacji (por. CT 5)¹⁵. Jak pisze Andrzej Kiciński: „katecheta winien rozumieć znaczenie misterium Syna Bożego, który stał się człowiekiem”¹⁶.

¹¹ Por. T. Panuś, *Formacja nauczycieli religii katolickiej w Polsce*, s. 255.

¹² J. Bagrowicz, *Formacja katechetów w świetle dokumentów Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 1994, z. 513-514, s. 215-226; S. Łabendowicz, *Permanenna edukacja i formacja katechetów*, w: *Dydaktyka katechezy*, red. J. Stala, Tamów 2004, cz. I, s. 303-337; S. Łabendowicz, *Formacja katechetów według Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, w: *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, red. A. Hajduk, Kraków 1999, s. 133-154; S. Łabendowicz, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Sandomierz 1997; R. Szewczyk, *Tożsamość katechety w świetle dokumentów Kościoła w latach 1965-1991*, Warszawa 1996; P. Tomasiak, *Formacja wychowawców katolickich. Uwagi o przygotowaniu kleryków do pracy nauczyciela religii*, „Katecheta” 3 (2005), s. 4-22.

¹³ Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Catechesi tradendae”* (dalej: CT), Rzym 1979, nr 62.

¹⁴ S. Łabendowicz, *Formowanie postawy katechety*, „Roczniki Teologiczne” 6 (1998), s. 191.

¹⁵ CT, nr 5.

¹⁶ A. Kiciński, *Współczesna formacja katechetów*, „Roczniki Teologiczne” 6 (2005), s. 109.

Katecheta musi więc sam dobrze poznać i w pełni przyjąć naukę objawioną przez Stwórcę i głoszoną przez Syna Bożego. Dopiero wówczas będzie mógł ją przekazać uczniom oraz będzie mógł im pomagać w odkrywaniu obecności Boga w ich życiu. Służba słowu domaga się ze strony katechety postawy ucznia. Katecheta ma być zwiastunem głoszonej Dobrej Nowiny. To wymaga od niego stania się najpierw uczniem Jezusa.

Jak pisze Dariusz Adamczyk: „ciągle wsłuchiwanie się w słowa Boże, uznanie ich ważności i doniosłości oraz zwrócenie całego życia ku Bogu, wydaje się być niezbędnym warunkiem głoszenia zbawczego orędzia innym. Potrzeba bowiem pragnienia dzielenia się tą radością, którą nosi w sercu, a która wynika z jego relacji z Bogiem, i z odkrycia Jego miłości. Posługa katechety nie może się sprowadzać tylko do roli znawcy orędzia. Katecheta ma być sługą słowa Bożego, ogarnięty i przeniknięty Ewangelią”¹⁷.

Katecheta uczy wiary słowem i swoją postawą. Pełni więc funkcję nauczycielską, a tym samym potrzebuje znajomości orędzia chrześcijańskiego, które skupione jest wokół centralnego misterium wiary, jakim jest Jezus Chrystus. Znajomość Biblii i teologii powinien zapewnić katechetom proces ich formacji. Fundamentem formacji katechetów jest Pismo Święte, natomiast podstawowym doktrynalnym punktem odniesienia – Katechizm Kościoła Katolickiego jako kompendium wiedzy na temat wiary¹⁸. Należy pamiętać o tym, że nauczyciel nie tylko przekazuje uczniom wiedzę. Pasjonuje ich też we własne ideały, w wiarę przeżywaną przez siebie samego, nadzieję i miłość. Zatem ważna jest osobowość katechety, a nie tylko jego umiejętności i percepcja¹⁹.

Formacja ma czynić osobę katechety „autentycznym animatorem prawdy Bożej”²⁰. Katecheta powinien okazać autentyczne zainteresowanie problemami katechizowanych²¹. Taka postawa zaowocuje jeszcze skuteczniejszym doprowadzeniem wychowanka do poznania osoby Jezusa w jego życiu. Proces ten wymaga opanowania przez katechetę podstawowych kompetencji z zakresu komunikacji wychowawczej. Chodzi tu zwłaszcza o nabycie pozytywnych umiejętności, jakimi są przede wszystkim empatia i asertywność. Chcąc zrozumieć myśli, zamiary, uczucia dzieci i młodzieży, nauczyciel religii, którym jest katecheta musi się wsłuchiwać w ich przeżycia i poglądy, pozwalać im na wyrażanie swoich myśli. Po dokonaniu poprawnej oceny subiektywnych przekonań i stanów uczuciowych wychowanków, nauczyciel religii będzie mógł tworzyć sytuacje edukacyjne, w celu dojścia do porozumienia, łagodzenia konfliktów oraz inspirowania uczniów do aktywnego udziału w lekcji religii. Nauczyciel religii swoją postawą powinien pozostawać otwarty na komunikowanie własnych odczuć i doświadczeń²².

¹⁷ D. Adamczyk, *Konieczność formacji katechety jako ucznia Chrystusa*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 7 (2008), s. 136. 133-158.

¹⁸ A. Kiciński, *Współczesna formacja katechetów*, s. 121.

¹⁹ Por. K. Misiaszek, A. Potocki, *Katecheta i katecheza w polskiej szkole*, Warszawa 1995, s. 149.

²⁰ S. Łabendowicz, *Formowanie postawy katechety*, s. 207.

²¹ Tamże, s. 204.

²² D. Adamczyk, *Konieczność formacji katechety jako ucznia Chrystusa*, s. 139.

Katecheta-nauczyciel powinien kierować się zasadą zaczerpniętą z Ewangelii: „Tak mówcie i wy, gdy uczynicie wszystko, co wam polecono: Słudzy nieużyteczni jesteście; wykonaliśmy to, co powinniśmy wykonać” (Łk 17,10). Wychowawcą tym pierwszym i najważniejszym jak czytamy w Piśmie Świętym jest Bóg: „Uznaj w sercu, że jak wychowuje człowiek swego syna, tak Pan, Bóg twój, wychowuje ciebie” (Pwt 8, 5). Dariusz Adamczyk tak to interpretuje: „Bóg poucza człowieka przez pośredników. Troszczy się On o ludzi i wiedzie ich ku zbawieniu. Dziełem wychowawczym jest przyjście na świat Syna Bożego i Jego misja. Jezus, jako doskonały wychowawca, poucza, ale również utożsamia się z tymi, których wychowuje. Przyjmuje na siebie ich słabości oraz oddaje za nich swoje życie”²³.

„Katecheci naśladować Jezusa, mają służyć ludziom na Jego wzór. Chrystus zaś nieustannie powołuje ich i posyła” – stwierdza Stanisław Łabendowicz²⁴.

Katecheta pełni też rolę wychowawcy w procesie dydaktyczno-wychowawczym katechezy. Katecheza jest „wychowaniem w wierze dzieci, młodzieży i dorosłych”²⁵. Podczas procesu katechezy następuje przygotowanie wychowanka do spotkania z Jezusem Chrystusem we wspólnocie Kościoła. „Prawdziwe zaś wychowanie zdąża do kształtowania osoby ludzkiej w kierunku jej celu ostatecznego”²⁶. Proces wychowania dlatego też „ma uwzględniać przede wszystkim to, aby ochrzczeni wprowadzani stopniowo w tajemnicę zbawienia stawali się z każdym dniem coraz bardziej świadomi otrzymanego daru wiary”²⁷.

Współczesny świat, w wyniku promowania mentalności konsumpcjonizmu, relatywizacji wyższych wartości i osłabienia roli autorytetów, staje przed szczególnie trudnym zadaniem wychowania do wyboru obiektywnych wartości. W tym celu potrzeba, aby katecheta wychowywał do świadomych i wolnych wyborów. Wychowanie do świadomego i wolnego wyboru zakłada stworzenie dziecku i młodemu człowiekowi sytuacji możliwości dokonania wyboru. Nie można go w tym wyręczać ani zastępować. Trzeba dostosować charakter owych sytuacji do wieku wychowanka²⁸.

Katecheta ma się stawać wychowawcą, który ułatwia katechizowanemu dojrzewanie w wierze i pogłębianie tej relacji wiary. W tym względzie podczas formacji katechetów należy uwzględnić szacunek dla pedagogii wiary. Łaska wiary zostaje dana człowiekowi przez Boga. Rolą katechety jest kultywowanie tego daru, ożywianie i pomaganie w jego wzroście²⁹.

Katecheci powinni otrzymywać odpowiednie wsparcie w nabywaniu zdolności do animacji grupy. W związku z tym potrzebują przygotowania psychopedagogicznego. Pomocą dla nich w tej kwestii będzie z pewnością wykorzystanie podczas

²³ Tamże, s. 141.

²⁴ S. Łabendowicz, *Formowanie postawy katechety*, s. 208.

²⁵ CT, nr 18.

²⁶ *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim. Gravissimum educationis*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje*, red. M. Przybył, Pallottinum, Poznań 2002, nr 1. s. 314-324.

²⁷ Tamże, nr 2.

²⁸ D. Adamczyk, *Konieczność formacji katechety jako ucznia Chrystusa*, s. 143.

²⁹ Por. CT, nr 58.

formacji znanych w psychologii technik animacji grupy. Potencjał wychowawczy, umiejętność działania w różnych okolicznościach, poznawanie technik – będą o wiele łatwiej przyswojone przez katechetów, jeśli treść teoretyczna będzie przekazywana w połączeniu z działaniem praktycznym. Nic tak nie ugruntowuje wiedzy jak jej praktyczne zastosowanie w ćwiczeniu i życiu.

Dariusz Adamczyk dostrzega, iż potrzebna jest taka formacja katechetów, w której: „zwrócono by uwagę i dowartościowano funkcję wychowawczą. Katecheta jest często osobą darzoną zaufaniem przez uczniów, której można powierzyć swoje problemy. Jest on też traktowany jako ostateczny punkt odniesienia w decydowaniu o ważnych sprawach w życiu. Bywa również taktownym rozjemcą w konfliktach między nauczycielami a uczniami. Oczekuje się od niego rozważnej i mądrej oceny sytuacji. Rola katechety w szkole winna być zawsze rozumiana jako nawiązywanie relacji z innymi”³⁰.

3. Katecheta świadkiem głoszonych prawd i relacji z Bogiem

Dokonując refleksji nad sytuacją obecnej formacji katechetów, można powiedzieć, że obraz współczesnego Kościoła i osoby wierzącej charakteryzuje się przede wszystkim tym, że stał się on w nowy sposób Kościołem pogan³¹. Nauka moralna, głoszona przez Kościół, na temat małżeństwa, rodziny, spraw bioetycznych czy ludzkiej seksualności jest coraz mniej słyszalna wśród zlaicyzowanych Europejczyków. Coraz mniej wiernych przyznaje Kościołowi prawo do interpretacji Ewangelii w sposób dla nich obligatoryjny, a katechetom odmawia się prawa do prezentowania w tej kwestii stanowiska eklezjalnego³².

„Człowiek naszych czasów chętniej słucha świadków aniżeli nauczycieli; a jeśli słucha nauczycieli, to dlatego, że są świadkami” – napisał Paweł VI w *Evangelii nuntiandi*³³. Katecheta to nie tylko nauczyciel i wychowawca, ale przede wszystkim świadek. Pośredniczy on w drodze do spotkania osobowego katechizowanego z Bogiem. Świadek, to ten, kto stwierdza zaistniały fakt czy stan rzeczy. Swoją osobą wyraża doświadczenie rzeczywistości, którą widział, stwierdził, jest przekonany i wywarło to ogromny wpływ na jego życie³⁴. Najdoskonalszym wzorem świadka jest Jezus Chrystus, przyszedł On na świat, aby dać świadectwo prawdzie (J 18,37). Kwestie świadectwa danego przez Jezusa porusza również dokument Soboru Watykańskie II: „dał bowiem świadectwo prawdzie, ale zaprzeczającym nie chciał jej narzucać siłą. Królestwa Jego bowiem broni się nie za pomocą ciosów; umacnia się ono przez dawanie świadectwa prawdzie i słuchanie prawdy,

³⁰ D. Adamczyk, *Konieczność formacji katechety jako ucznia Chrystusa*, s. 147.

³¹ J. Ratzinger, *Skandalöser Realismus? Gott handelt in der Geschichte*, Bad Tölz 2005, s. 38.

³² Por. M. Lobkowicz, *Quo vadis Mater Ecclesia?*, „Znak” 10 (2001), s. 28-40; M. Zając, *Duchowa formacja katechetów świeckich w zlaicyzowanym środowisku*, „Roczniki Teologiczne” 11 (2015), s. 51-64.

³³ Paweł VI, *Encyklika „Evangelii nuntiandi”*, nr 41.

³⁴ Por. S. Łabendowicz, *Formowanie postawy katechety*, s. 213.

a wzrasta miłością, przez którą Chrystus wywyższony na krzyżu ludzi do siebie pociągnął³⁵. Dlatego tak ważne jest to, aby zapamiętać, iż świadectwo katechety jest udziałem w świadectwie Jezusa Chrystusa.

Papież Paweł VI nauczał, że ewangelizacja polega na dawaniu świadectwa o Bogu objawionym przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym (por. EN 26), wówczas możemy mówić o skutecznym głoszeniu Dobrej Nowiny. Musimy pamiętać, że w przekazie wiary nie wystarczy, aby katecheta był dobrym nauczycielem i wychowawcą – musi dawać świadectwo. W kontakcie osobowym z katechizowanymi, musi on zachowywać autentyczność swojej wiary i duchowości³⁶.

Papież Jan Paweł II pisał, że katecheta musi troszczyć się usilnie, aby poprzez swe nauczanie i swój sposób życia przekazywać naukę i życie Chrystusa. Niech nie zatrzymuje się na sobie samym, na swoich osobistych poglądach i własnych postawach myślowych ani uwagi, ani przywiązania umysłu i serca tego, kogo katechizuje, a zwłaszcza niech nie wpaja innym swych własnych opinii i zapatrywań w taki sposób, jak gdyby wyrażały one naukę Chrystusa i świadectwo Jego życia³⁷.

Roztropność katechety ma polegać na tym, iż ma on przekazywać naukę Jezusa i o niej świadczyć, nie siebie samego i swój punkt widzenia. Jeśli tak jest to znaczy, że w jakimś miejscu formacja napotkała na trudność i została utracona tożsamość z Bogiem, która powinna charakteryzować katechetę. Oczywiście katecheta jak każdy inny człowiek poszukujący znaków Bożych w swoim życiu, ma prawo pytać i oczekiwać odpowiedzi, ale źródłem wiedzy musi być sam Bóg obecny w Słowie Bożym, Tradycji i nauce Kościoła.

Składową świadectwa katechety są jego słowa i czyny. W katechezie słowa są konieczne i kluczowe, lecz nie wystarczające – to świadectwo wyraża się też życiem. Katecheta ma potwierdzać swoim życiem orędzie zbawienia. Uczniowie muszą zobaczyć autentyczność wiary katechety. Dopiero wówczas łatwiej im będzie przyjść i powierzyć swoje problemy. Katecheta naucza całym swoim życiem. Tak jak czynił to Jezus Chrystus. Zadaniem katechety jest kierowanie ucznia do całkowitego i dobrowolnego powierzenia się Bogu, poprzez podporządkowanie rozumu, woli, serca i pamięci³⁸.

Dariusz Adamczyk pisze, że: „uczeń Chrystusa ma być Jego świadkiem i apostołem w świecie. To zobowiązanie każdego chrześcijanina, w sposób zaś szczególny zadanie katechety. Jest on wybrany w Kościele do posługi głoszenia słowa. Ten obowiązek wiąże się ze szczególnym rodzajem odpowiedzialności. Troską Kościoła jest, aby słudzy słowa byli świadomi powagi swej misji. Tak też było w Kościele czasów apostołskich”³⁹.

³⁵ *Deklaracja o wolności religijnej „Dignitatis humanae”*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje*, red. M. Przybył, Pallottinum, Poznań 2002, nr 11.

³⁶ Por. S. Łabendowicz, *Formowanie postawy katechety*, s. 216.

³⁷ CT, nr 6.

³⁸ A. Kiciński, *Współczesna formacja katechetów*, s. 117.

³⁹ D. Adamczyk, *Konieczność formacji katechety jako ucznia Chrystusa*, s. 150.

Katecheta, jako świadek Chrystusa, we współczesnym świecie winien postępować zgodnie z wartościami ewangelicznymi. W przeciwnym bowiem razie, jego katechizacja będzie tylko informacją o wierze – zwykłą wykładnią wiedzy, a nie jej formowaniem. Świadectwo wiary stanowi istotny czynnik posługi katechetycznej, jego brak jest poważną przeszkodą w przyjęciu orędzia chrześcijańskiego przez katechizowanych⁴⁰.

Podczas procesu formacji katechety niezbędne jest wychowanie eucharystyczne i wychowanie przez liturgię. W Eucharystii katecheci muszą szukać siły i pomocy w posługiwaniu, które często przerasta ich ludzkie możliwości. Jak stwierdza Marian Zając: „jeśli nauczanie katechetyczne jest podstawowym elementem posługi katechety, to jej sercem i żywym ośrodkiem musi być Eucharystia, czyli osobowe spotkanie ze zbawiającym Chrystusem. Istnieje rzeczywiście wewnętrzny związek między centralnym miejscem Eucharystii a skutecznym oddziaływaniem katechetycznym”⁴¹. W życiu katechety nie może zabraknąć czasu na Eucharystię, uczestnictwo w nabożeństwach, modlitwę codzienną, medytację Słowa Bożego, oraz udział w rekolekcjach i dniach skupienia⁴².

Musimy zdać sobie sprawę z tego, że formacja katechetów powinna mieć na celu przygotowanie do pracy apostołskiej w najszerszym tego słowa znaczeniu. Nie można bowiem pracy katechety sprowadzić do sali lekcyjnej. Jest to ewangelizacja środowisk życia wychowanków. Na katechecie spoczywa więc ogromna odpowiedzialność. Formacja musi być ukierunkowana na pełny rozwój osoby ludzkiej, której owocem będzie ofiarna służba Ewangelii. Winna ona być ciągle inspirowana, aby skuteczniej katechizować, służąc Bogu a w Nim każdemu człowiekowi⁴³.

Zakończenie

Proces formacyjny katechety, jest bardzo złożony i wymagający zarówno dla samego katechety jak i dla formującego. Jest formacją nietypową, ziemską i niebiańską. Formuje nie tylko człowiek, ale nade wszystko sam Bóg, z którym katecheta musi mieć zakorzenioną relację. Jest to punkt wyjścia, nie da się głosić Bożych prawd i przekazywać Bożego orędzia jeśli się Bogiem nie żyje i Bogu się nie powierza swoich zadań. Katecheta jest nauczycielem, wychowawcą i świadkiem Boga w miejscach, w których staje z Bożym Słowem i je głosi. Katecheta jest kimś, kimś ważnym i cennym w oczach Boga. Aby realizacja zadań wynikających z faktu spełniania powołania do katechizowania przynosiła widoczne owoce potrzebujemy czasu, ale nad wszystko permanentnej formacji intelektualnej i najważniejsze – duchowej. Katecheta jest skuteczny na tyle na ile pozostaje w głębokiej relacji zażyłości z Bogiem.

⁴⁰ Por. B. Bętkowska, *Istotne cechy osobowości katechety*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 3 (2002), s. 10.

⁴¹ M. Zając, *Duchowa formacja katechetów świeckich w zlaicyzowanym środowisku*, „Roczniki Teologiczne” 11 (2015), s. 60.

⁴² Por. K. Nycz, *Formacja katechetów*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 4 (2001), s. 8.

⁴³ Por. B. Rozen, *Ewangelizacyjny wymiar katechezy w ujęciu ks. Józefa Wojtulkiewicza*, w: *Ewangelizować czy katechizować?*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2002, s. 155, 197-212.

Bibliografia

- Adamczyk D., *Konieczność formacji katechety jako ucznia Chrystusa*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 7 (2008), s. 133-158.
- Bagrowicz J., *Formacja katechetów w świetle dokumentów Kościoła*, „Ateneum Kapłańskie” 1994, z. 513-514, s. 215-226.
- Directorium catechisticum generale*, Rzym 1971.
- Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Rzym 1997.
- Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim. Gravissimum educationis*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Pallottinum, Poznań 2002.
- Deklaracja o wolności religijnej „Dignitatis humanae”*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje*, red. M. Przybył, Pallottinum, Poznań 2002.
- Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Catechesi tradendae”*, Rzym 1979.
- Kiciński A., *Współczesna formacja katechetów*, „Roczniki Teologiczne” 6 (2005), s. 109-125.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
- Lobkowicz M., *Quo vadis Mater Ecclesia?*, „Znak” 10 (2001), s. 28-40.
- Łabendowicz S., *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*, Sandomierz 1997.
- Łabendowicz S., *Formowanie postawy katechety*, „Roczniki Teologiczne” 6 (1998), s. 191-222.
- Łabendowicz S., *Formacja katechetów według Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, w: *Katecheza Kościoła w świetle Dyrektorium ogólnego o katechizacji*, red. A. Hajduk, Kraków 1999, s. 133-154.
- Łabendowicz S., *Permanenna edukacja i formacja katechetów*, w: *Dydaktyka katechezy*, red. J. Stala, Tarnów 2004, cz. I, s. 303-337.
- Misiaszek K., Potocki A., *Katecheta i katecheza w polskiej szkole*, Warszawa 1995.
- Murawski R., *Katecheza w ujęciu Jana Pawła II*, Sandomierz 2004.
- Nycz K., *Formacja katechetów*, „Zeszyty Formacji Katechetów” 4 (2001).
- Paweł VI, *Encyklika „Evangelii nuntiandi”*, Wrocław 2003.
- Panuś T., *Formacja nauczycieli religii katolickiej w Polsce*, „Studia Katechetyczne” 7 (2010), s. 252-265.
- Ratzinger J., *Skandalöser Realismus? Gott handelt in der Geschichte*, Bad Tölz 2005.
- Rozen B., *Ewangelizacyjny wymiar katechezy w ujęciu ks. Józefa Wojtukiewicza*, w: *Ewangelizować czy katechizować?*, red. S. Dziekoński, Warszawa 2002, s. 197-212.
- Szewczyk R., *Tożsamość katechety w świetle dokumentów Kościoła w latach 1965-1991*, Warszawa 1996.
- Tomasik P., *Formacja wychowawców katolickich. Uwagi o przygotowaniu kleryków do pracy nauczyciela religii*, „Katecheta” 3 (2005), s. 4-22.
- Zajac M., *Duchowa formacja katechetów świeckich w zlaicyzowanym środowisku*, „Roczniki Teologiczne” 11 (2015), s. 51-64.

Potrzeba formacji katechetów

Streszczenie

Bóg nigdy nie opuszcza człowieka i zawsze jest w gotowości do nieustannej pomocy. Jako kochający Stwórca czeka na każdego człowieka, w sposób szczególny na tego, który zablądził na drodze swojego życia i potrzebuje pomocy, którą często nieświadomie odrzuca. Bóg posługuje się również innym człowiekiem, aby wszyscy mogli cieszyć się życiem. Bóg również naucza przez drugiego człowieka. Jednymi z takich osób są katecheci, którzy jako duchowni i świeccy starają się na co dzień napęłnić serca ludzkie miłością i wiedzą, która otworzy ich na poznanie Boga i do Niego doprowadza. Aby być skutecznym firmatorem serc należy dbać o nieustanną formację swojego serca powierzonego Bogu. Dlatego tak ważne jest dbanie o permanentną formację katechetów duchownych jak i świeckich, nikt nie jest na tyle silny, aby bez formacji poradzić sobie ze wszystkimi problemami współczesnego świata i skutecznie i dobrze kierować formacją innych osób.

Słowa klucze: formacja, katecheta, duchowny, świecki, katecheza.
